

‘DE SLECHTSTE DAAD VAN MIJN LEVEN’

‘Een Jood kan bij ons geen lid zijn’ – aldus van Geelkerken, tweede man in de NSB, in juli tijdens een vergadering in Amsterdam.¹ Dit was als feitelijke mededeling onjuist: enkele tientallen Joden waren op dat moment nog steeds lid der NSB. Een aantal hunner, ruim twintig, had zich zelfs vrijwel van de aanvang af voor de beweging ingezet. Hen moest Mussert nu uitstoten.

Hij aarzelde.

Eind september nam hij het standpunt in, dat Joden die al vele jaren lid van de NSB waren, een verzoekschrift konden indienen om lid te mogen blijven; die gevallen wilde hij nog eens met de Duitsers bespreken. Onder Duitse druk liet hij dat standpunt vallen; alleen die leden die slechts één of twee Joodse grootouders hadden, mochten lid blijven. Dat betekende dat drie vooraanstaande NSB’ers (de organisatieleider, de plaatsvervangend vormingsleider en de bekende radiospreker Max Blokzijl) niet behoefden uit te treden. Alle overigen werden in december ’40 geroyceerd.

Op een dag in die maand had Woudenberg een bespreking met Mussert. ‘Na ongeveer een kwartier’, aldus Woudenberg na de oorlog, ‘onderbrak hij plotseling de bespreking en zei: ‘Woudenberg, ik heb gisteren de slechtste daad van mijn leven gedaan, ik heb de Joodse leden van de NSB, goede kameraden, buiten de beweging gezet.’² Mussert zag dat overigens niet als een permanente maatregel; hij liet in oktober ’41 aan een Joodse dame die in ’33 tot de NSB toegetreden was, per brief weten dat zij, zodra hij aan de macht was, weer in de NSB opgenomen kon worden. Een afschrift van die brief werd aan Rauter in handen gespeeld, die zich haastte, Himmler er van in kennis te stellen.

★

Het heeft, dunkt ons, zin om bij het voorafgaande een ogenblik stil te staan en dan te onderstrepen hoe fataal de concessies waren die Mussert eind augustus en begin september aan de Duitsers deed. Dat Seyss-Inquart en Schmidt hem tot de oprichting van de Nederlandse SS en tot de aanvaarding van Voorman Feldmeijer forceerden, betekende niet alleen dat, onder Musserts verantwoordelijkheid, naast en binnen de NSB een formatie tot stand kwam die het opgaan van Nederland in een Grootgermaans rijk zou

¹ *De Telegraaf*, 18 juli 1940. ² H. J. Woudenberg: ‘Memoires’, dl. I, p. 66.